

MAGYAR-HOLLAND SZEMLE

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP

A „MAGYAR-HOLLAND TÁRSASÁG” HIVATALOS LAPJA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-UT 4 SZ.
TELEFONSZÁM: J. 461—97—98—99.

A „Magyar-Holland Társaság” tagjai díjmentesen kapják,

Megjelenik havonta.

Holland író — Arany János balladáiról.

H. A. C. Beets-Damsté író, a Petőfi Társaság kültagja, aki évek óta odaadó szeretettel foglalkozik azzal, hogy a magyar irodalmat — legkiválóbb írói műveinek művészi átültetése révén — a holland nemzettel megismertesse és aki a holland lexikonban híven és tömören foglalkozott a magyar nemzeti irodalommal, egy holland világglapban, a „Nieuwe Rotterdamsche Courant”-ban kimerítő és értékes tanulmányt írt Arany János balladáiról, melyet alábbiakban egész terjedelmében közlünk:

Arany János balladái, Zichy Mihály rajzaival.

A könyvnap könyve 1932.

Ez évben volt félszázada, hogy Magyarország legnagyobb elbeszélő költője, Arany János meghalt. Ez ötven év alatt Arany János megszakítás nélkül tovább élt utólérhetetlen költői alkotásaiban, erről tanuskodnak műveinek újabb és újabb kiadásai és nyomtatásban megjelenő alkotásai. Halálának 50 éves évfordulója alkalmat adott most arra, hogy a könyvnap 1932-es könyve, Arany János balladái, Zichy Mihály illusztrációival — amint ez az ünnepélyesen díszített borítékon látható — kiadásra kerüljön. Balladáin kívül még Bolond Istók című humoros elbeszélésének két elkészült fejezete is megjelent. Vojnovich Géza bevezetőt írt a műhöz az élő Aranyról. Fel van véve Beőthy Zsolt kimerítő tanulmánya is Arany János életéről és működéséről. A szövegrészben a költőnek néhány arcképe is megjelent, az egyiket Petőfi Sándor rajzolta és négy soros humoros szöveg van alatta Arany János sajátkezű aláírásával.

E balladáival Arany János a világirodalomban kiemelkedő helyet biztosított magának. Honfitársa és kritikusa, Gyula Pál őt balladáinak drámai erejénél fogva a balladák Shakespearejének nevezi.

Arany János mindenekelőtt eposzköltő volt. Az 1848. évi szabadságharc szomorú kimenetele s ezt követően az elnyomatás esztendei, amelyek hazáját sujtották, legjobb barátjának, Petőfi Sándornak tragikus halála s hivatalának és vagyonának elvesztése megfosztotta hazája és önmaga sorsa felől való hitétől és fájdalomtól. Évekig tartott, míg erejét és frissességét visszanyerte, ami-

kor újra hozzákezdett Toldi trilógiájához, amely egészen csak 1857. után készült el. Az elnyomatás és szomorúság ez éveiben kisebb lírai költeményekben adott kifejezést lelki levertségének és a skót balladák, valamint a régi magyar népköltés befolyása alatt gyökeresedett meg benne az a művészeti forma, amelyből a tipikus magyar műballada keletkezett.

Kezdetben témáit a magyar történelemből merítette és ez titkos eszközként szolgált neki arra, hogy elnyomott nemzetének lelkéhez szólhasson szavakban és képletes kifejezésekben, amihez a szigorú cenzura hozzá nem férhetett, de amelyek hasonló érzelmű honfitársai számára érthetőek voltak s a sorok között olvashattak, szavainak mélységeit megértették és lelkesedést, vigaszt merítettek belőle. Így pl. „Szondi két apródja“ dicsőhimnusza az elesett nemzeti hősöknek, akiknek emléke a dicsőség halhatatlanságában fog tovább élni. Török Valentin, a konstantinápolyi börtön rabjának története: célzás azon magyarok sorsára, akik külföldi rabságban szenvedtek.

Balladaköltésének második korszakában Arany János cselekményeinek tárgyát a magyar népeletből merítette. Hangulatuk nagyrészt mélabús, tárgykörük szomorú, lefolyásuk tragikus. A lírai, epikai és drámai mozzanatok harmónikus egészben olvadnak össze e kisebb drámáiban, amelyeket gyakran teljesen rövid történetekbe foglal s azok tömörsége csodálatot kelt. Arany balladáiban a lelkiismeret költője. Hősei és hősnői szenvedélyeiknek áldozatai, akiket lelkiismeretfurdalás kínoz, mely az örületbe vagy a halálba kergeti őket. „Ágnes asszony“ egy bűnös birtokos asszony tragédiája, aki Lady Macbethhez hasonlóan nem tud áldozata véres képétől szabadulni és télen-nyáron igyekszik lepedőjéből a véres foltot kimosni. Egy másik falusi tragédiát énekel meg „Az árva“ című balladában, ahol egy anya hűtlensége nyer lelki megtorlást. Az „Éjféli párbaj“-ban a vőlegényt a hűtlensége fölötti lelkifurdalás az örületbe kergeti, a menyasszony pedig elvonul a világtól és kolostorba megy. A „Tetemrehívás“ című balladában Kund Abigél esztét veszté könnyelmű tette fölötti kétségbeesésében, amely vőlegénye halálát okozta.

Az itt felsorolt balladák cselekménye Magyarországon játszódik le. Csak „A walesi bárdok“ színhelye idegen. II. Edward angol király legendája ez, aki Wales meghódítása után (1277) 500 bárdot állított a bíróság elé engedetlenség miatt, mert nem akartak róla, az uralkodóról dicsőhimnusz zengeni. A költő belső függetlensége Aranynál mindig visszatérő téma, de feltételezhető, hogy ennek a balladának megírására Aranyt egy hivatalos helyről hozzá intézett levél indította, hogy Ferenc József tiszteletére, az elnyomott Magyarországon való látogatása alkalmából, üdvözlő verset írjon. (1857). Arany válasza tagadó volt. Szívének érzelmeit azonban az abszolutizmusra annyira jellemző e költeményében öntötte ki. Aranytól balladák jelentek meg angol, olasz és német fordításban. A „Nieuwe Roterdamsche Courant“ 1926. évi március 6-iki számában M. Neuhof, a hollandi líraköltészet című bírálatában, összegyűjtötte és hollandiból magyarra átültette Szalay Ká-

roly költő, ezekkel a szavakkal végezte: „Mindnyájunknak egy kötelességet kell teljesítenünk, azt a kölcsönös kötelességet, hogy eszközt keressünk néhány magyar költeménynek hollandi fordításban való megjelentetésére. Arról biztosítanak engem, hogy ez valóban érdemes munka!”

Ezek a balladák bizonyára érdemesek az átültetésre. Ez mindenestre nehéz, de hálás feladat volna.

H. A. C. Beets Damsté.

Bilderdijk élete és költészete.

Irta: Borosnyay Károly, Miskolc.

(Folytatás.)

A költőre most küzdelmes évek következtek Nyelvleckék adásából, pasztellképek festéséből és rajztanításból él. Közben szerelemre gyullad egyik 19 éves tanítványa, a költői tehetségű Schweickhardt Katalin Vilma iránt. A szerelem kölcsönös volt, de ott volt az akadály, a költőnek elhagyott felesége. Nagy lelki gyötrődés után, a mit a költő *Gebed* (Ima) című költeményében oly gyönyörűen zokog el, Schweickhardt Katalin mégis Bilderdijk párja lett.

Mivel a *Gebed* Bilderdijk legszebb költeményei közé tartozik, Balázs Győző ref. reálgimn. tanár fordításában közöljük.

IMÁDSÁG

*Nyitott könyv a szívem előtted, óh Isten;
mit merjen az ember, mit kérjek Tetőled?
Lásd nyomorúságom, összeroskadt lelkem,
számláld a szememből hulló néma könnyet.*

*Sorvasszon bár bánat, én semmit sem kérek,
érezkim mámoros szilaj rabja lettem;
Te mindenható vagy s ez elég ígéret
s már is telhetetlenség lett úrrá felettem.*

*Ki jön s Téged ismer, adj utódot nékem,
tegye, amit szabad s ne kérdezzen semmit
és én leborúlok, szent a reménységem,
légy irgalmas hozzám, ennyit kérek, ennyit!*

*Sebezhetsz, gyógyíthatsz, kezed sújt, vagy emel,
legyen szent óh Atyám a te akaratod;
kivánságim, mint az áldozat égjen el,
megnyugszom benned, ki éltem célját adod.*

*Gyermekhódolattal tekintek föl Hozzád,
hivő reménységgel, megadásra készen;
Te akarj általam, láthassam szent orcád
S kérő szívem legyen a Tied egészen!*

A szerelmesek 1797-ben Braunschweigbe költöztek. Sem Teisterbant úr, sem Van Heusden asszony (mert eme álnevek mögé rejtőztek) a gazdálkodáshoz bizony nem sokat értett. A braunschweigi herceg „mogyorónyi“ kegydíja sem volt elég.

A költő de Vrieshez intézett levelében panaszkodik, hogy tizenhárom tantárgyból kell leckéket adnia, magát vakká és bénává írja anélkül, hogy az alvás üdülést hozna számára. „Ma — írja egyik levelében — egy algebrai kérdésről folytatott kis vitám annyira kihozott a sodromból, hogy az egész éjszakát a delirium egy különös állapotában töltöttem. Feleségemet tollbamondott verseim leírásával úgy kifárasztottam, hogy mozgatni is alig tudja a karját“, stb. E lelkiállapot alkotásai azok a gúnydalok, amelyekben még a német cserépkályhát és a dunyhát is megénekli.

De honfitársai ekkor már felismerték benne a nagy költőt, hiszen költeményei *Mengelpoezij*, *Poezij* és *Mengelingen* címen kötettségre jelennek meg. Szomorú anyagi viszonyai sem ismeretlenek, ezért barátai kieszközölték, hogy a száműzött 1806. március 26-án ismét Hollandia földjére léphetett.

Bár Bilderdijknek a hazatérés örömeiben írt költeménye: *Aan den Hollandschen wal* (A hollandi parton) csupa izzó hazaszeregetet, a költő e lépését a franciákat gyűlölő nép, különösen az orániai ház hívei sokáig, egészen talán még ma sem bocsátották meg neki.

A szép költemény Balázs Győző költői fordításában így hangzik:

A HOLLANDUS PARTON

*Viharos tenger vad táncát tartja,
légy üdvöz holland ős vizek partja!
Végtére mégis csak partot értem . . .
és dermedt lábbal meginog léptem.
Merjem-e hinni, hogy hazajöttem?
Ez Hollandia! Ez az én földem!
Karjaim tárva ölelem hosszan,
görbére zsibbadt testem se moccan;
szent levegőjét lélegzem újra;
dicsérem Istent térdre borúlva;
be szép, be áldott, — óh milyen rég volt,
rám mosolyog ismét a régi égbolt!
Csontvázzá lettem? lábam, sem bírom?
Óseim sirja lesz mégis sirom!*

*Add, óh add Uram, kegyelmes Isten,
sorsom róhassam le most már itten.
Kegyelmed útján zarándok voltam,
hazámtól távol csak haldokoltam.
A vándor megtért és van hazája . . .
itt érjen véget ily szörnyű pálya!*

(Folytatása következik.)